

SOLANDERLEDEN
Ideell Förening

LONA Projektplan

"Rosfors Ekopark - Inventering, restaurering och information om stigar och natur/kulturvärden"

Syfte: Att främja besöksanledning och ett långsiktigt lokalt naturvårdsengagemang i ekopark med stora natur- och kulturvärden med nytta för naturvård, friluftsliv, besöksnäring och folkhälsa.

Bakgrund:

Rosfors naturreservat är ett reservat för kultur- och fornvård av en järnbruks- och jordbruksmiljö med tillhörande gruva som ligger inom Sveaskogs ekopark "Rosfors ekopark". Området har stora natur- och kulturvärden, där en hyttruin har restaurerats, länsstyrelsen inom 2004 inom temat "Forntid i Norrbotten" (länsstyrelsens kulturmiljöenhet) satt upp informationsskyltar om Rosfors bruk och Ristjälsgruvan och den förbindande malmvägen. I själva hyttruinen har Läns museet en utställning om bruket och dess verksamhet. Området är ett populärt utflyktsmål, som i dag har ett par rastbänkar vid hyttruinen och en gammal grillplats vid gruvområdet. Tidigare har det även funnits grillplatser vid hyttruinen., vilket Rosfors byaförening önskar återbyggs.

Rosfors byaförening har förvärvat en bagarstuga i området som de vill utveckla tillsammans med verksamhet för besöksnäring. Ett lokalt företagarnätverk (mikrodestination) har bildats för att utveckla besöksupplevelser inom reservatet och ekoparken där även naturrehabilitering och naturretreat ingår. Ett stort internationellt intresse från turoperatörer finns att etablera småskalig turism inom mikrodestinationen för genuina upplevelser av områdets natur- och kulturvärden. Drivande är Jössgård i Sjulsmark, PK Reindeer med samiska upplevelser och Guide Natura med guidade turer och ett Forest Retreat vid Fluggtjärnen. Även nyetablerade Banonselets Gourmentprodukter är del i nätverket och har stort intresse av området.

Genom området går även Solanderleden, en 22 mil lång vandringsled från Jävre i söder till Luleå Flygplats i norr. Solanderleden som drivs av Solanderleden ideell förening, har blivit en mycket uppskattad vandringsled lokalt och regionalt, och kommer att marknadsföras och produktutvecklas för den nationella och internationella vandrings-turismen. Leden som i dag i stort har en A-till-B sträckning är i behov av att utveckla kortare rundslingor för kortare halvdags- och heldagsturer där man kan återvända till utgångsplatsen, och Rosfors är en lämplig plats för detta, varför Solanderleden ideell förening är i behov att inventera olika stigar och skogsbilvägar runt Rosfors.

Inom ett Leader Mare-projekt vid Piteå Kommun kommer ett antal landsbygdsföretag runt kommunen att bli cykelnoder för uthyrning av MTB-cyklar, guidade cykelturer m.m., där Jössgård i Sjulsmark medverkar som cykelnod. Det finns därför ett behov av att inventera lämpliga stigar och skogsbilvägar runt Rosfors för vandring och cykling, och vid en första besiktning av på kartan

SOLANDERLEDEN Ideell Förening

utmärkta stigar visade sig flera vara förslyade eller blockerade av mängder av vindfällan, och är i stort behov av restaurering.

Solanderleden ideella förening har i uppgift att gradera Solanderleden och dess rundslingor för vandring och även för eventuell skogscyckling, och vid besiktning av området identifierades områdets stora potential, men att området måste restaureras och inventeras samt att en underhålls- och driftsplan måste tas fram för att få hållbarhet i tidigare och planerade åtgärder.

Solanderledens utveckling har alltid baserats på lokala initiativ och nära samarbete med föreningar, företag och enskilda individers initiativ. Så även vid Rosfors, där Rosfors byaförening är mycket positiv till att områdets upplevelsevärde höjs, liksom det företagarnätverk som skapats, då det behövs infrastruktur i form av framkomliga stigar, informationstavlur, kartur m.m. för att kunna genomföra guidade turer och annan besöksnärlingsverksamhet i området.

Sveaskog som markägare ser mycket positivt till dessa initiativ och att ekoparken bättre tillgängliggörs, och planerar att efter projektet uppdatera skyltning med nya kartur och områdesinformation utifrån projektets resultat. Likaså har vid kontakt med Länsstyrelsens enhet för kulturminnesvård med länsantikvarie och kulturmiljöhandläggare liksom reservathandläggare varit mycket positiva till en restaurering och utveckling av området, och kommer att uppdatera den befintliga skyltningen från 2004 vid bruksmiljön, malmvägen och gruvan.

Ett Interregprojekt "Artic Airborn 3D – AA3D" vid Avd. digitala tjänster och system, Luleå tekniska universitet under ledning av Prof. Åsa Ericson, (Projektet leds av Centria University of Applied Science i Kokkola, Finland) som syftar till att utveckla 3D tillämpning för besöksnärlingen, kommer att producera Low-tech AR skyltar vid Rosfors som testområde. Dessa är profiler av byggnader på en plexiglasskiva som kan "läggas på" befintliga ruiner för att återskapa upplevelse av hur byggnaden såg ut. Dessa AR-skyltar kompletterar befintlig skyltning och höjer upplevelsevärde av kulturminnena.

Guide Natura i samverkan med det lokala företagsnätverket planerar att etablera en övernattningsslada vid ett hemman vid Fluggtjärnen, en vacker plats anvisad av Sveaskog för att inte störa annan verksamhet såsom fiske, vandring m.m. Övernattningssladan är tänkt för vandrare längs Solanderleden, besökare till Ekoparken samt för aktiviteter såsom Forest Retreat, skogsbad, guidade turer m.m. Vid hemmanet finns gamla husgrunder från en gård samt ängsmark under igenväxning. Projektet avser att frilägga husgrunderna för att möjliggöra besök och studier av hemmanet samt restaurera ängarna och som sedan ska slå med lie årligen. Hemmanets natur- och kulturvärden återskapas och tillgängliggörs därmed för friluftsliv och besöksnärling inom ekoparken.

Friluftsförnjande åtgärder inkluderar

SOLANDERLEDEN Ideell Förening

- identifiera (inventera) och restaurera vandringsstigar till natur- och kulturvärden i områden.
- Identifiera (inventera) och restaurera lämpliga cykelvägar till natur- och kulturvärden i områden.
- Identifiera lämpliga rundslingor för vandring och cykling sommar samt för snöskor och skidor vintertid för friluftsliv, naturrehabilitering och besöksnäring, samt även lämpliga snöskotervägar.
- Göra dessa framtagna stigar tillgängliga och graderade digitalt samt uppskyttade inom området.
- Kunskapsinhämtning till områdets natur- och kulturvärden (inklusive samiska kulturhistoria) samt tillgängliggöra dessa digitalt och som underlag för naturguidning inom området.

Naturvårdsfrämjande åtgärder

- Återställa naturtyp och ängsflora vid ett hemmans ängar genom slyröjning och ängsslåtter med lie som en återkommande hälso- och friluftsföraktivitet.
- Initiera process med lokala aktörer såsom Rosfors byaförening, lokala natur- och kulturorienterade företag, markägare (Sveaskog) och andra intressenter såsom Solanderleden ideell förening, m.fl. att arbeta fram en hållbar vård- och förvaltningsplan för framtagna stigar, skyltar m.m. efter restaureringsinsatserna.

Hälsofrämjande insatser

- genom inventering och gradering av befintliga och restaurerade stigar och inventering av lämpliga naturmiljöer, möjliggöra naturrehabilitering, skogsbad och naturåterhämtning inom området.

Projektets bidrag till miljö kvalitetsmålen och långsiktigt och varaktigt naturvårdsarbete i kommunen

- Projektet samlar lokala aktörer och intressenter i en gemensam satsning för friluftsföraktivande – och naturvårdsfrämjande insatser och formerar en underhålls- och skötselstrategi som kompletterar befintliga skötselplaner för naturreservatet och ekoparken.
- Projektet främjar samarbetet mellan Sveaskog som markägare och Länsstyrelsens enhet för kulturminnesvård som kan samverka kring underhåll, uppskyttning m.m. och deras samverkan med de lokala aktörerna.

Projektets långsiktiga effekter

- Projektet återskapar och ökar områdets tillgänglighet genom restaurering och gradering av stigar och som görs tillgängliga digitalt.
- Genom projektets inventering av natur- och kulturvärden görs dessa tillgängliga digitalt och i sammanställd form.
- Projektet lyfter fram nya kulturhistoriska och naturhistoriska intressanta områden som tillgängliggörs.
- Projektet ökar områdets värde för friluftsliv, besöksnäring och naturturism.
- Projektet initierar ett unikt samarbete mellan Sveaskog och ekoparkförvaltning med lokala aktörer för att bidra till ekoparkens syfte av naturskydd, tillgängligt friluftsliv och besöksnäring.

SOLANDERLEDEN Ideell Förening

Medverkande i projektet

- **Sveaskog** genom Miljö- och naturvårdsspecialist, ansvar Rosfors Ekopark, Gabriel Emanuelsson, gabriel.emmanuelsson@sveaskog.se, tel. 073-8034399
- **Jössgården**, Sjulsmark, genom Helene Forsberg, helene@jossgarden.se
- **Baronselets Gourmetprodukter** och **Arctic Old School AB** genom Peter Eriksson, Baronselet och Holmträsk, peter.theswede@gmail.com
- **Parfa PK Reindeer**, Rosfors, genom Ronny Koskinen, info@parfa.se
- **Guide Natura**, Renön, genom Hansi Gelter guidenatura@gmail.com Tel 070-6722109
- **Rosfors Byaförening** genom Anneli Engstrand (ordf.) rosforsbyaforening@gmail.com, Tel 070-385 50 97
- **Solanderleden ideell förening** genom Hansi Gelter (ordf.) och Britt-Louise Nyman (ledansvarig), nymanbrittlouise@gmail.com
- **Luleå tekniska universitet**, Inst. för system och rymdteknik, Avd. digitala tjänster och system genom prof. Åsa Ericson, Asa.Ericson@ltu.se, tel. 0920-492061, Johan Lugnet johan.lugnet@ltu.se och Johan Wenngren johan.wenngren@ltu.se
- **Länsstyrelsen i Norrbotten Samhällsplanering och kulturmiljö**, genom Mirjam Jonsson, mirjam.jonsson@lansstyrelsen.se, Tel: 010-225 55 54, Kerstin Lundin-Segerlund, Länsantikvarie, Kerstin.Lundin-Segerlund@lansstyrelsen.se, fältenhetens chef Erik Granerot erik.granerot@lansstyrelsen.se
- **Rosfors Herrgård**, genom Robert Winneborn, Balans Behandling AB, robert@balansbehandling.se

Andra intressenter:

- Länsmuseet – för bildmaterial och kulturhistoria, inventering av nya kulturlämningar
- Piteå kommun – Peder Ljungkvist, Kommunekolog, Samhällsbyggnad
- Visit Piteå och Piteå turistcentra – besöksmål och reseanledning

Åtgärder:

A) Röjningsåtgärder:

1. Återställa Malmvägen från Ristjälsgruvan (dagbrott) till Rosfors bruks hytttruin 1,9 km. Malmvägen 320 m närmast gruvområdet är i mycket fin kondition och en parkeringsplats finns vid väg Rosforsvägen 400 m från gruvan. Vid gruvan finns rastplats med eldstad och torrtoalett. De första 400 m på Malmvägen efter parkeringen vid Rosforsvägen är i bra kondition, därefter behöver stigen ca 500 m röjas från vindfälle och ingenslyning ned till fälten. Från fälten ska det enligt kartan gå en stig ca 670 m hela vägen till Bruksruinen, och även denna stig behöver röjas fram. Här ingår även märkning av stig, reparation av spångar, stängel kring gruvhål m.m.
2. Återställning av 400 m stig, utmärkt på kartan men oframkomlig efter en skogsrojning, återställas från Rosforsvägen (slutet av fälten) upp till Fluggtjärnens skogsbilväg. Här ingår slyrensning och märkning av stig samt byggnation av stätta.

Resultat av röjningsinsatser

Planerat röjningsarbete, totalt 1570 m återskapar på kartan utritade stigar och gör dem vandringsbara, varvid flera rundslingor för vandring varav några även för MTB-cykling skapas. Exempel på rundslingor som erhålls är:

SOLANDERLEDEN Ideell Förening

- a) En längre rundslinga på 4,8 km från Rosfors hyttruin till Ristjälsgruvan (1,8 km) vidare till Fluggtjärnen (1,1 km) och tillbaka till Rosfors hyttruin (1,9 km). En alternativ väg går tillbaka till Rosfors hyttruin via Solanderleden på totalt 5,8 km.
- b) En kortare rundtur på 2,6 km från Rosfors hyttruin via stigen över fälten upp till skogsbilvägen till Fluggtjärnen och Solanderleden tillbaka till Rosfors hyttruin. Turen blir lämplig för kortare vandringar, snöskorvandringar m.m.
- c) En lämplig cykelslinga på 4,4 km erhålls som börjar vid Rosfors hyttruin, följer den restaurerade Malmvägen upp till gruvan, från gruvan upp till Fluggtjärnens skogsbilväg som följs tillbaka till Fluggtjärnens stig ned till Rosforsvägen. En längre variant är att följa Fluggtjärnens skogsbilväg ned till Rosforsvägen och tillbaka till Rosfors hyttruin, 6,5 km.

B) Åtgärd friluftsanordningar

1. Efter att röjningsarbetet av stigar avslutat planerar projektet placera ut tre vilobänkar längs stigarna vid natursköna platser, varav en på Solanderleden vid den återskapade björskogen vid Rötmyran, och en längs malmvägen från gruvan till hyttan. Den tredje placeras ut i längs stigen till Fluggelsjön (se åtgärdsplan).
2. Sedan tidigare finns en eldstad vid ristjälsgruvan, en eldstad med vedbod på udden vid Fluggtjärnen 300m från hemmanet, och tidigare har det stått flera grillplatser vid bänkarna vid Rosfors hyttruin som tagits bort pga. bristande underhåll. Projektet avser att placera ut tre nya eldstäder, varav två vid Rosfors hyttruin och en vid början på skoterleden över Fluggtjärnen. Nya eldstäder skall förses med vedbod och en underhållsplan tas fram med samtliga intressenter så ved finns till eldstäderna.
3. Befintliga spångar, broar och skyddsnät vid gruvan kommer av Sveaskog att gås igenom och vid behov restaureras.

Resultat av friluftsförbättringsinsatser

Komplettering av befintlig infrastruktur för friluftsliv i form av vilobänkar längs stigar och leder, komplettering av befintliga grillplatser med fler grillplatser och restaurering av skyddsnät vid gruvan, återställande av broar och spångar m.m. gör området mer tillgängligt och attraktivt för friluftsliv, samt möjliggör för guidade turer i området med olika längd och innehåll.

De inom LTU framtagna s.k. Low-tech Argumentet Reality” skyltar ska komplettera befintliga skyltar framtagna av Länsstyrelsens kulturmiljöenhet., och höja upplevelsevärde av kulturarvet.

Interregprojektet bekostar produktion och montering av AR-skyltar, medan denna LONA-ansökan genom ideella insatser monterar skyltarna på plats. Projektet har förankrats hos Länsstyrelsens Samhällsplanering och kulturmiljö, som samverkar kring detta.

Vid ett samverkansmöte 2020-11-30 med Länsstyrelsens Kulturmiljöenhet och Sveaskog framkom att Länsstyrelsen redan planerar att uppgradera befintliga skyltar inom Rosfors naturreservat och att även Sveaskog kommer att se över sin skyltning av Rosfors Ekopark, där resultat från detta projekt kommer att kunna integreras i deras kartor och informationsskyltar.

SOLANDERLEDEN Ideell Förening

C) Beskrivning och gradering av stigar och rundslingor:

1. Framröjda och befintliga stigar graderas enligt internationell standard för vandring sommar och vinter (snöskor/ospårat med skidor) med längd, svårighet m.m., liksom för eventuell cykling, och graderingen görs tillgängliga digitalt på Google-maps kartor (gpx-filer) och informationstavlor vid Rosfors.
2. Natur- och kulturvärden inventeras inom Rosfors-området enligt kartmaterial och intressanta besökspunkter identifieras och görs tillgängliga digitalt och via informationsskyltning. Befintlig skyltning från 2004 inom temat "Forn tid i Norrbotten" (länsstyrelsens kulturmiljöenhet) börjar bli sliten och oläslig och bör uppgraderas, vilket ombesörjs av Länsstyrelsens avdelning för samhällsplanering och kulturmiljö.
3. LTU planerar ett Low-Tech-AR projekt där utskurna profil-skyltar visar hur ursprungliga byggnader sett ut över de husgrunder som i dag finns vid Rosfors bruk och Fluggtjärnens hemman. Detta är ett separat projekt men bidrar till detta LONA-projektets syfte och mål.
4. Sammanställa insamlad och inventerad kunskap om natur- och kulturvärden samt fotografering av dessa värden som ett kompendium/manual som en grund för guidningar inom området genom medverkande företag och hembygdsföreningen.
5. Även lämpliga vägar och stigar för snöskoterkörning inventeras i området, och framtagna förslag förankras hos markägare.

D) Naturvårdsåtgärder

1. Vid Fluggtjärnen finns ett gammalt hemman med husgrunder och ängsmarker ner mot sjön, som är under igenväxning. Husgrunderna ska friläggas från sly och ungträd så att de kan studeras och informationsskyltar sätts upp.
2. Ängarna, ca 130 x 30 m slås på sly och sedan årligen slås med lie för att återskapa ängsfloran vid hemmanet. En lie-kurs anordnas för intressenter och det nätverk som skapas runt LONSA-projektet.
3. Ängarna och omgivande natur kommer att inventeras på flora som en kunskapsbas för guidade turer och spridning via Artportalen.
4. För att klara framtida drift och underhåll kommer projektet att samla medverkande lokala aktörer och intressenter till ett nätverksbyggande och ta fram en skötsel- och underhållsplan för skötsel av stigar, friluftsanordningar m.m. och för fortsatta naturvårdsinsatser och friluftsförmedlande insatser. Här ligger planering, genomförande och uppföljning av hela projektet. Skötselplanen ska komplettera befintliga skötselplaner för Rosfors naturreservat (Länsstyrelsen) och Rosfors Ekopark (Sveaskog) och inte ersätta dessa.

Resultat av Naturvårdsåtgärder:

Vid friläggandet och hemmanet vid Fluggtjärnen möjliggör att området därmed blir ett naturligt besöksmål för kulturstudier av hemmanet, florastudier av ängsbiotopen och de unika kraftiga björkar och aspar i området. Både guidade turer individuella besök möjliggörs.

Utanför detta LONA-projekt finns planer för en övernattningslada vid hemmanet som möjliggör övernattnig för besökare, retreat-gäster, och hälsofrämjande insatser genom naturrehabilitering och skogsbad (dispens från strandskydd sökt hos Piteå Kommun/Länsstyrelsen). Det framröjda hemmanet och övernattningsladan kommer att nyttjas av bl.a. Jössgårdens, Guide Natura och andra för dessa ändamål och bli en viktig infrastruktur för friluftsliv och naturupplevelser.

SOLANDERLEDEN Ideell Förening

Projektorganisation

Projektägare: Solanderleden ideell förening (ej momsskyldig) Org. Nr 082522-1733

Projektledare: Hansi Gelter/Guide Natura Org.nr. 591111-6951

Ledningsgrupp: Sveaskog/Gabriel Emanuelsson, Rosfors Byaförening/Anneli Engstrand, Solanderleden ideell förening/Britt-Louise Nyman + en företagarrepresentant.

Arbetsgrupper: medverkande föreningar och företag – formeras under projektplaneringen.

Tidsplan projektplanering

1. Medverkande aktörer identifieras och kontaktas – *genomfört*
2. Medverkande inbjuds till ett planeringsmöte genomfört 24/11
3. Medverkande aktörers insatser preciserar till budgetberäkning – *vecka 48*
4. Möte med Länsstyrelsen och Sveaskog om insatser och skyltning genomfört 30/11
5. Projektansökan **lämnas in 1/12**
6. Projektstart: **efter beslut, gärna april-maj 2021**
7. Projektslut: **december 2022**

Fortsättning efter projektet:

Detta LONA-projekt är en första etapp för utveckling av frilufts-, hälso- och naturvårdfrämjande åtgärder i Rosforsområden. Efter formerandet av det lokala nätverket för skötsel och underhåll planeras fortsatta utvecklingsprojekt genom bl.a. LONA.

Fortsättningsprojekt kan komma att bl.a. handla om att sammanknyta Sjulsmark by med Lustgårdens naturreservat via skogsbilvägar och stigar och skapa en rundslina för vandring förbi Brännträsk och Lill-Brännträsk, och ansluta stigar och leder norrut från Nävertjärnen och Hällträsket mot Klöverträsk genom en kortare stigförbindelse mellan två skogsbilvägar mellan Hällträsket och Krokvattnet.

Vidare planerar Rosfors Herrgård att iordningsställa en stig som börjar vid Rosforsvägen- Rapptorpet (ca 500m efter hyttruinen) och går öster om Rosforsvägen ner till Herrgården, bagarstugan och hyttruinen ca 560m.

Piteå 2020-11-30

För Solanderleden ideell förening

Hansi Gelter

Ordförande